

INTERPRETAREA TEMPORALĂ A PARTICIPIULUI ADNOMINAL

VIORELA-VALENTINA DIMA
Academia de Studii Economice, București

1. Introducere

În ultimele decenii se discută din ce în ce mai mult problema interpretării temporale a Grupurilor Nominale (GN) în diferite limbi. Substantivele sunt interpretate temporal prin decodificarea elementelor contextuale care fac referire la unul dintre următoarele timpuri: (i) **timpul predicăiei nominale** (definit de Musan 1995:12ff ca „intervalul în care proprietatea descrisă de substantiv se aplică entităților denotate”), (ii) **timpul relației de posesie** (identificat de Sadler și Nordlinger 2001, Nordlinger și Sadler 2003 sau Lecarme 2005 drept timpul în care entitatea denotată de substantiv intră în relație de posesie cu o altă entitate) și (iii) **timpul existenței entității** (definit de Musan 1995:12ff drept „intervalul în care există individul denotat de substantivul în cauză”).

Contextele din (1a.-c.) exemplifică cele trei timpuri menționate mai sus. Astfel, ‘fosta lui casă’ din (1a.) se referă la o entitate care nu mai are proprietatea de a fi casă, adjectivul ‘fosta’ localizând în trecut timpul predicăiei nominale. ‘Fosta lui casă’ din exemplul (1b.) se referă la o casă care nu mai aparține individului care acum este ‘chiriaș-locatar’, adjectivul ‘fosta’ localizând în trecut timpul relației de posesie. În plus, ‘fostul meu pisoi’ din exemplul (1c.) denotă o entitate care nu mai există, adjectivul ‘fost’ localizând în trecut timpul existenței individului. Acest timp este obișnuit din sensul lexical al substantivului, i.e. timpul referinței substantivului este specificat de un adjectiv cu valoare trecut în combinație cu un substantiv care denotă o proprietate ‘individual-level’ (cf. Musan 1995, Tonhauser 2006)¹.

- (1) a. *Profesorul stătea într-o odaie din **fosta lui casă** de pe strada Manutaniei [...].² Jumătate din casă este întreagă și astăzi.²*
b. *[...] în calitate de chiriaș-locatar în **fosta lui casă** [...].³*
c. ***Fostul meu pisoi** [...] - L-am avut 7 ani de zile până în vara aceasta pe 3 august când a fost cumpărat de o mamă și eu nu eram acasă [...].⁴*

Scopul acestei lucrări este să ilustreze cu exemple modul în care participiile adnominale și Grupurile Nominale (GN) regente se influențează reciproc în ceea ce privește interpretarea temporală.

¹ Pentru definiția substantivelor de tip „individual-level”, vezi Kratzer (1988).

² <http://www.scribd.com/doc/27664/George-Balaita-Lumea-in-doua-zile>

³ <http://www.dilemaveche.ro/index.php?nr=153&cmd=articol&id=4710>

⁴ <http://deacris.piczo.com/fostulmeupisoi?cr=6&linkvar=000044>

2. Influența participiului adnominal asupra interpretării temporale a GN determinat

Așa cum reiese din exemplele prezentate în această secțiune, participiile adnominale pot localiza oricare dintre cele trei timpuri asociate cu interpretarea temporală a GN. Pentru început, exemplele din (2) arată faptul că participiile adnominale care denotă ‘sfârșitul unei stări’ pot localiza în trecut **timpul existenței entității** denotate de GN regent. Cu alte cuvinte, semantica participiilor ‘executat’/‘dârâmat’ implică moartea/distrugerea GN ‘fost ministru’/‘punct de observație’:

- (2) a. *Fost ministru executat pentru corupție.*¹
b. *În luna martie 2004, [...] și s-a arătat [...] punctul de observație dârâmat ulterior de furtună [...].*²

În al doilea rând, participiile adnominale pot localiza **timpul prediciei nominale**. Astfel, ‘preedinte’/‘angajat’/‘șomerii’ din (3) sunt de fapt un fost preedinte, un fost angajat sau foști șomeri, întrucât participiile adnominale ‘vorbesc’ despre demiterea, concedierea sau angajarea respectivilor indivizi:

- (3) a. *Preedinte demis pentru corupție.*³
b. *un angajat concediat pentru incompetență.*⁴
c. *Întreprinderile mici și mijlocii pot obține credite de 100 milioane lei pentru fiecare șomer angajat de la agențiile județene pentru ocuparea forței de muncă [...].*⁵

În exemple în care GN regent este determinat și de un adjectiv temporal, cel din urmă trebuie să aibă un sens compatibil cu cel al participiului adnominal. Prin urmare, dacă participiul indică terminarea unei stări, adjectivul este cu precizie ‘fost’, ca în (4a.,c.). Exemple din (4b.,d.) cu adjectivele ‘actual’/‘viitor’ indică o reinterpretare a contextului, fiind vorba de un actual/viitor preedinte demis cu altă ocazie dintr-o funcție similară, respectiv de niște actuali/viitori șomeri angajați în trecut nu acum/în viitor:

- (4) a. *fostul preedinte demis pentru rezultate slabe la alegeri.*⁶
b. *??actualul/viitorul preedinte demis pentru rezultate slabe la alegeri*
c. *75 de foști șomeri angajați la Primărie.*⁷
d. *??actuali/viitori șomeri angajați la Primărie*

În contexte precum cele din (4), participiul adnominal are o funcție extensională (de identificare a individului denotat de GN), iar adjectivul temporal are o funcție intensională (de identificare a conceptului rezultat din combinația GN + participiu).⁸ În ceea ce privește

¹ w.antena3.ro/stiri/externe/pagina-474/

² <http://www.banateanul.ro/articol/ziar/timisoara/salvati-delta-banatului/3024/0/print/>

³ www.adevarul.ro/articole/2007/meciul-presedinte-8211-parlament-in-lumea-larga.html

⁴ forum.chip.ro/showthread.php?t=16405&page=10

⁵ <http://www.evenimentul.ro/articol/cum-pot-obtine-imm-urile.html>

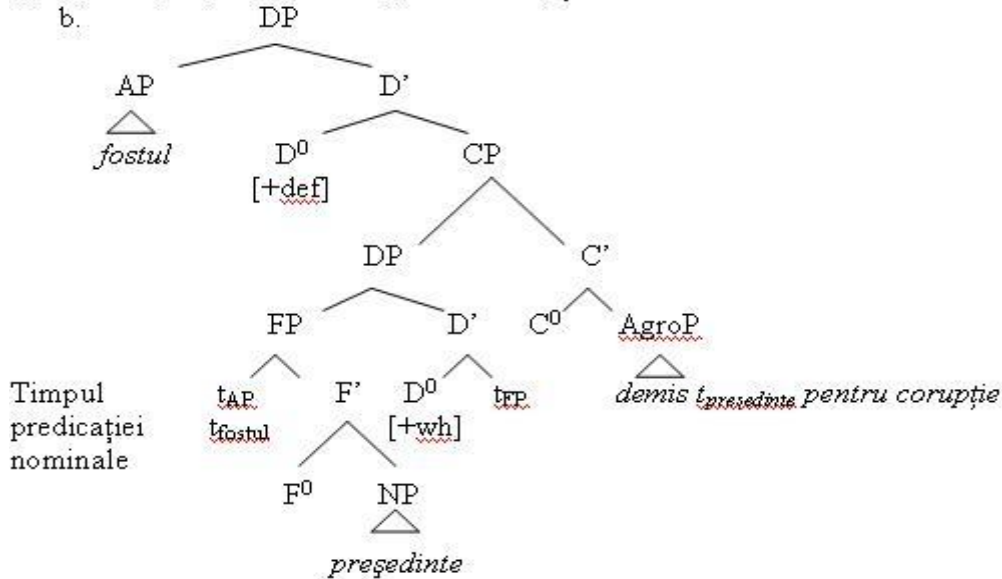
⁶ www.politicieni.ro/tag/realegere/

⁷ www.citynews.ro/cluj/cautare-text/someri/

⁸ Pentru valorile extensionale sau intensionale ale adjectivelor vezi între alții Cornilescu (2004, 2005, 2006).

derivarea acestui tip de construcție, putem considera că aceasta se realizează în două etape: i) GN este modificat mai întâi de participiu, astfel **timpul predicăiei nominale** este localizat în trecut, și ii) adjectivul temporal modifică GN complex (substantiv + participiu) – în consecință, adjectivul selectat trebuie să fie compatibil cu acest timp trecut al predicăiei nominale. Această derivare este reprezentată în (5)¹:

(5) a. *fostul președinte demis pentru corupție*

Nu în ultimul rând, participiile adnominale pot localiza **timpul relației de posesie** . Astfel, în (6a,c.) o ‘ma în furat’ este de fapt o fost ma în, iar o soție care a divorțat este o de fapt o fost soție. Ca și mai sus, co-ocurența dintre un participiu care denotă sfârșitul unei stări și un adjectiv temporal prezent/viitor duce la reinterpretări. Cu alte cuvinte, ‘actuala/viitoarea lui ma în furat’ din (6b.) poate însemna doar o ma în care aparține cuiva în prezent/viitor și care a fost obiectul unui furt în trecut. În mod similar, GN ‘actuala/viitoarea lui soției’ din (6d.) poate fi interpretat doar ca o actual/viitoare soție care l-a purtat și cu care s-a reștorit.

- (6) a. În general o ma în furat nu o mai găsești deloc, poți să-i dai adio de la ea, cum i-a luat tatăl meu de la *fosta lui ma în furat* și ea.²
 b. ?? actuala/viitoarea lui ma în furat
 c. El e un soț pur și simplu cu ani în urmă de soție [...].³
 d. ?? actuala/viitoarea lui soției care l-a purtat

Pe baza exemplurilor prezentate în această secțiune ajungem la următoarea generalizare:

¹ Reprezentarea din (5) se bazează pe ideea că propozițiile relative (redușe) sunt structuri de tip Grup Complementizator proiectate în poziție de complement al centrului determinant (cf Bianchi 2002a.,b., Kayne 1994, Krause 2001, Sleeman 2007, de Vries 2002).

² <http://dihania.wordpress.com/2009/04/28/>

³ <http://www.cinemagia.ro/filme/enchanted-magie-in-manchattan-17310/articol/21433/>

- (7) *Sensul lexical al participiului adnominal poate localiza unul dintre cele trei timpuri asociate cu interpretarea temporală a GN regent.*

3. Influența GN centru asupra interpretării temporale a participiului adnominal

Există contexte în care lecțiile temporale ale GN regent pot influența interpretarea temporală a participiului adnominal. Astfel, când GN regent este asociat cu un **timp trecut al existenței entității**, participiul determinant are și el o lecție temporală trecut :

- (8) *Wallace [1823-1913] a fost un om de știință preocupat de ocultism [...].¹*
= ‘un om de știință care **era**/* **este** preocupat de ocultism [...].’

De exemplu, în (8) GN ‘om de știință’ obține un timp trecut de existență a individului din context: GN denotă o proprietate de tip ‘individual-level’ care este localizată în trecut de predicatul verbal ‘a fost’ și de adverbul temporal dintre paranteze ‘1823-1913’. Din moment ce GN regent are o interpretare temporală trecut, participiul adnominal poate fi parafrazat printr-o formă verbală la trecut (i.e. ‘era preocupat’) și un printr-o formă verbală la prezent (i.e. ‘este preocupat’).

Prin urmare, putem ajunge la următoarea generalizare:

- (9) *Un timp trecut al existenței entității denotate de GN regent determină o interpretare temporală trecut a participiului adnominal.*

Exemplele de mai jos arată că participiul adnominal poate obține lecții non-trecute în alte contexte. Astfel, (10) arată că atunci când GN regent are un **timp trecut al prediciei nominale**, participiul adnominal poate avea lecții temporale trecute sau non-trecute, în funcție de context. În plus, (11) ilustrează faptul că atunci când GN regent are un **timp trecut al relației de posesie**, participiul adnominal poate avea lecții temporale trecute sau non-trecute, în funcție de context:

- (10) *fostul preedinte felicitat de ziua lui*
a. **fostul** preedinte care **a fost felicitat** de ziua lui **anul trecut**
b. **fostul** preedinte care **este felicitat** de ziua lui **în fiecare an**
- (11) *Ion a fost singurul meu fost soț regretat de părinții mei.*
a. singurul meu **fost soț** care **a fost o vreme regretat** de părinții mei
b. singurul meu **fost soț** care **este încă regretat** de părinții mei

4. Concluzii

Datele prezentate în acest articol duc la concluzia că GN regent și participiul adnominal se influențează reciproc în ceea ce privește interpretarea temporală. Pe de o parte, participiul adnominal poate localiza oricare dintre cele trei timpuri asociate cu interpretarea temporală a unui GN: i) timpul prediciei nominale, ii) timpul relației de posesie, iii) timpul existenței entității denotate de GN. Pe de altă parte, dintre cele trei timpuri menționate anterior, doar timpul existenței entității denotate de GN influențează interpretarea temporală a participiului adnominal.

¹ <http://forum.chip.ro/showthread.php?t=45805&page=26>

BIBLIOGRAFIE

- Avram, Larisa, 1999, *Auxiliaries and the Structure of Language*, Bucharest, Bucharest University Press.
- Bach, E., A. Kratzer, B. Partee (eds.), 1988, *Papers on Quantification*, Amherst, University of Massachusetts.
- Bianchi, V., 2002a, „Headed relative Clauses in Generative Syntax”, Part I, *Glott International*, 6, 7, p. 197–204.
- Bianchi, V., 2002b, „Headed relative Clauses in Generative Syntax”, Part II, *Glott International*, 6, 8, p. 235–247.
- Coene, Martine, Liliane Tasmowski (eds.), 2005, *On Space and Time in Language*, Cluj-Napoca, Clusium.
- Cornilescu, Alexandra, 2004. “Romanian Relative Adjectives as Intersective NP-modifiers”, *Bucharest Working Papers in Linguistics*, p. 50–72.
- Cornilescu, Alexandra, 2005, „Romanian Adjectives and the Stage Level – Individual Level Contrast”, în Coene, Tasmowski (eds.) 2005: 75–92.
- Cornilescu, Alexandra, 2006, “Modes of Semantic Combinations: NP / DP. Adjectives and the Structure of the Romanian DP”, în Doetjes, González (eds.) 2006: 43–69.
- Cornilescu, Alexandra, 2009. “On the linearization of adjectives in Romanian”, în Torck, Danièle and W. Leo Wetzels (eds.) *Romance Languages and Linguistic Theory 2006*, John Benjamins, Amsterdam.
- Doetjes, Jenny, Paz González (eds.), 2006, *Romance Languages and Linguistic Theory 2004*, Amsterdam, John Benjamins.
- GALR 2005 – *Gramatica limbii române*, Valeria Gu u-Romalo (coord.), vol. I, II, Bucure ti, Editura Academiei Române.
- GLR 1966 – *Gramatica limbii române. Vol II. Sintaxa*, Al. Graur, M. Avram, L. Vasiliu (coord.), ed. a II-a, Bucure ti, Editura Academiei Române.
- Kayne, Richard, 1994, *The Antisymmetry of Syntax*, Cambridge, MIT Press.
- Kratzer, Angelika, 1988, “Stage-level and Individual-level Predicates”, în Bach, Kratzer, Partee (eds.) 1988: 147–222.
- Krause, Cornelia, 2001, *On Reduced Relatives with Genitive Subjects*, tez de doctorat, MIT.
- Lecarme, J., 2005, “Tense and modality in nominals”, comunicare prezentat la *Time and Modality*, Université Paris 3 & Paris 7, 8-10 decembrie, 2005.
- Musan, R., 1995, *On the Temporal Interpretation of Noun Phrases*, tez de doctorat, MIT.
- Nordlinger, R., L. Sadler, 2003, “Finite Noun Phrases”, disponibil on-line la adresa: <http://privatewww.essex.ac.uk/~louisa/newpapers/finitefinal.pdf>
- Sadler, L., R. Nordlinger. 2001. “Nominal tense with nominal scope: A preliminary sketch”, *Lexical Functional Grammar (LFG)*, Stanford, CA, CSLI Online Publications.
- Sleeman, Petra, 2007, “Prenominal and Postnominal reduced relative clauses: Arguments against unitary analyses”, *Bucharest Working Papers in Linguistics*, IX, 1, p. 5–16.
- de Vries, M., 2002, *The Syntax of Relativization*, tez de doctorat, University of Amsterdam. Published by LOT, Utrecht.
- Tonhauser, J., 2006, *The Temporal Semantics of Noun Phrases: Evidence from Guaraní*, tez de doctorat, Stanford University, ms.

The Temporal Interpretation of Adnominal Participles

The paper addresses the issue of the temporal interpretation of adnominal past participles in Romanian. Starting from the research in the area of the temporal interpretation of nominals, the paper highlights the mutual influence between the head nominal and the modifying past participle as regards temporal interpretation. On the one hand, the semantics of the past participle may locate the three times

associated with nominal temporal interpretation: i) the time of the nominal predicate, ii) the time of the possessive relation or iii) the time of existence of the entity denoted by the nominal in question (cf. Musan 1995, Lecarme 2005 a.o.). On the other hand, from the three aforementioned times, only the third one affects the temporal interpretation of the adnominal participle in that a past time of existence of the entity denoted by the nominal head triggers a past interpretation of the modifying past participle.